

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Puławach

Zalecenia dietetyczne dla pacjenta - Dyslipidemia

Dyslipidemia- są to zaburzenia gospodarki lipidowej. Charakteryzuje się nieprawidłowym stężeniem w surowicy na czczo jednej lub więcej frakcji lipoprotein lub nieprawidłowym ich składem. W praktyce klinicznej dyslipidemie definiuje się na podstawie wyników laboratoryjnych.

Hipercholesterolemia

Jest to podwyższone powyżej normy stężenie cholesterolu całkowitego w osoczu krwi. Nie jest to schorzenie, ale nieprawidłowość metaboliczna, która może towarzyszyć innym chorobom i jest ważnym czynnikiem ryzyka wystąpienia wielu chorób układu krążenia.

- norma cholesterolu całkowitego (TC) - ≥ 5 mmol/l (≥ 190 mg/dl)
- norma cholesterolu LDL (LDL-C) - $\geq 3,0$ mmol/l (≥ 115 mg/dl)

Hipertriglicerydemia - stężenie triacylogliceroli (TG) $\geq 1,7$ mmol/l (=150 g/dl)

Małe stężenie cholesterolu HDL (HDL-C): < 1 mmol/l (40 mg/dl) u mężczyzn i $< 1,2$ mmol/l (< 45 mg/dl) u kobiet)

Hiperlipidemia mieszana

"Dobry" i "zły" cholesterol:

Cholesterol jest niezbędny dla organizmu. **"Zły"** cholesterol czyli specjalne cząsteczki tzw. lipoproteiny o małej gęstości (LDL) - służące do transportu cholesterolu we krwi. Zwiększone stężenie LDL obserwowane jest u osób z chorobami układu krążenia. Za **"dobry"** cholesterol uważa się lipoproteiny o dużej gęstości (HDL). Ich obecność w dużym stężeniu chroni przed chorobami układu krążenia.

Przyczyny hipercholesterolemii:

Nie ma jednej przyczyny hipercholesterolemii. Z reguły jest ich kilka, różny jest udział w rozwoju choroby. Dwa główne źródła cholesterolu to dieta bogata w tłuste produkty: mięsne i mleczne oraz własna produkcja w różnych narządach, głównie w wątrobie i jego nadmierna akumulacja.

Cholesterol a miażdżyca:

Podwyższone stężenie cholesterolu we krwi jest groźnym czynnikiem rozwoju miażdżycy i jej powikłań, czyli chorób sercowo- naczyniowych, w tym choroby wieńcowej i zawału serca. Badania wykazują, że obniżenie stężenia cholesterolu LDL we krwi o 1% zmniejsza ryzyko choroby wieńcowej o 2%.

Odpowiednia dieta może wpływać na zahamowanie rozwoju miażdżycy głównie poprzez wpływ na obniżenie cholesterolu we krwi i kontrolę innych czynników ryzyka (m.in. nadciśnienia tętniczego krwi, nadwagi, otyłości, zaburzeń gospodarki węglowodanowej). **Dieta**

jest ważnym elementem leczenia hipercholesterolemii również u osób stosujących terapię farmakologiczną.

Zalecenia dietetyczne:

Należy unikać składników żywności, które podwyższają stężenie cholesterolu we krwi:

- Nasyconych kwasów tłuszczowych- należy wybierać tłuszcze roślinne zamiast zwierzęcych, chude produkty mięsne i mleczne zamiast tłustych, żywności typu fast food, słodczy produkowanych przemysłowo (ciast, ciasteczek, batoników, czekolady, wafelków).
- Izomerów trans nienasyconych kwasów tłuszczowych - dlatego trzeba unikać słodczy produkowanych przemysłowo, żywności typu fast food, chipsów, zup i innych produktów w proszku typu instant.
- Cholesterolu zawartego żywności- powinno się unikać podrobów oraz wędlin podrobowych, wybierać chude produkty mleczne, chude mięsa i wędliny, oleje roślinne, zamiast smalcu, słoniny, boczku.

Należy wybierać produkty, które pomagają obniżyć stężenie cholesterolu we krwi:

- Zawierające sterole lub stanole roślinne.
- Bogate w błonnik rozpuszczalny- płatki owsiane i jęczmienne, jabłka, owoce cytrusowe lub jagodowe (jagody, porzeczki, agrest), surowe warzywa w postaci surówek, sałatek; dania z fasoli, soi, grochu lub soczewicy.

Produkty, które osłabiają szkodliwe działanie cholesterolu:

- warzywa i owoce bogate w antyoksydanty, które hamują utlenianie cholesterolu
- tłuste ryby morskie- należy spożywać 2-3 razy w tygodniu zamiast dania mięsnego, duża zawartość kwasów tłuszczowych omega-3 zmniejsza ryzyko występowania chorób sercowo- naczyniowych.
- należy ograniczyć w diecie sól, przynajmniej częściowo można zastąpić ją ziołami świeżymi lub suszonymi ziołami, czosnkiem, cebulą, szczypiorkiem, natką, koperkiem, sokiem z cytryny.

Produkty i potrawy	Zalecane	Zalecane w umiarkowanych ilościach	Przeciwwskazane
Napoje	Słaba herbata, chude mleko, kawa zbożowa z mlekiem,	Słaba kawa rozpuszczalna z mlekiem, w	Napoje czekoladowe, mocna

	napoje mleczno-owocowe, napoje mleczno-warzywne, soki z owoców i warzyw, jogurt niskotłuszczowy	ograniczonej ilości wino czerwone, jogurt półtłusty, mleko półtłuste	herbata, kawa naturalna ze śmietanką, pełne mleko, jogurt pełnotłusty
Pieczywo	Pieczywo z pełnego ziarna, bułki grahamki, biszkopty na białkach, pieczywo z dodatkiem soi	Pieczywo jasne, chleb żytni, półcukiernicze	Pieczywo świeże, pieczywo z dużą ilością tłuszczu, rogaliki francuskie
Dodatki do pieczywa	Chudy twaróg, chude wędliny drobiowe, chuda szynka, dżemy niskosłodzone, serek sojowy, margaryny miękkie	Masło, dżem, powidła, miód, sery o zmniejszonej ilości tłuszczu	Wędliny bardzo tłuste, tłuste konserwy mięsne, masło w dużych ilościach, sery pełnotłuste, smalec
Zupy i sosy gorące	Warzywne, owocowe, krupniki podprawiane zawiesiną z mleka i mąki, mleczne na mleku odtłuszczonym	Zaprawiane zaprawą z mąki i oleju lub margaryny	Na wywarach mięsnych, kostnych, tłuste, zawiesziste, zasmażane, zaprawiane śmietaną
Dodatki do zup	Bułki, grzanki, kasze, ziemniaki, lane ciasto, makaron, ryż	Kluski biszkoptowe, groszek ptysiowy	francuskie
Mięso, podroby, ryby, drób	Chude gatunki mięs: cielęcina, indyk, kurczak bez skóry, królik, potrawy gotowane, duszone, pieczone bez tłuszczu, ryby morskie (makrele, śledzie)	Wołowina, dziczyzna, chuda wieprzowina, kura, ryby smażone na dozwolonych olejach, wędzone	Bardzo tłuste gatunki mięs: wieprzowina, baranina, mięsa smażone w dużych ilościach, podroby, gęsi, kaczki, ryby smażone na tłuszczu zwierzęcym
Potrawy półmięsne i bezmięsne	Budynie z kasz, warzyw, makaron z mięsem, makarony, leniwe pierogi, kluski ziemniaczane, risotto	Krokiety, bigos, zapiekanki, kotlety z kaszy	Potrawy smażone, racuchy, bliny, owoce smażone w cieście, placki ziemniaczane
Tłuszcz	Oleje zawierające jednonienasycone kwasy tłuszczowe, np.: rzepakowy,	masło	Smalec, słonina, łój, margaryny twarde, olej palmowy,

	oliwa z oliwek; oleje zawierające wielonienasycone kwasy tłuszczowe, np.: słonecznikowy, sojowy, kukurydziany, margaryny miękkie		tłuszcze uwodornione
Warzywa, owoce i orzechy	Świeże i mrożone, zwłaszcza strączkowe: fasola, groch, soczewica, kukurydza, owoce świeże, suszone, konserwowane (niskosłodzone)	Orzechy laskowe, włoskie, migdały	Warzywa solone, konserwowe, orzechy solone, wiórki kokosowe
Ziemniaki	Gotowane, pieczone		Smażone w dużej ilości tłuszczu: frytki, placki
Desery	Galaretki, kisiele, budynie na chudym mleku, sałatki owocowe, suflety, musy owocowe, kompoty, biszkopty na białkach	Bezy, ciasteczka z dodatkiem tłuszczów nienasyconych, biszkopty, keksy	Torty, czekolady, batony, kremy, tłuste ciasta
Przyprawy	Przyprawy korzenne ziołowe łagodne	Ostre przyprawy, musztarda	ocet

Źródło:

"Dietetyka. Żywnienie człowieka zdrowego i chorego." red. M. Grzymisławski, J. Gawęcki

„Dietetyka – Żywnienie Zdrowego i Chorego Człowieka”, H. Ciborowska i A. Rudnicka .

"Dieta dla pacjentów z hipercholesterolemią". A. Cichocka, M. Michalak

Opracowała:

Katarzyna Rułka – Dietetyk

Ewa Kawalec – mgr pielęgniarstwa

Edukator ds. diabetologii